

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการชั้นนี้ได้กำหนดวาระสำคัญคือ “การพัฒนาโจทย์วิจัยบนฐานของประสบการณ์จากพื้นที่เพื่อช่วยต่อยอดองค์ความรู้ด้านคุณภาพทางสังคม” โดยมีเป้าประสงค์อื่นๆ อาทิ การแสวงหาแนวทางพัฒนาที่แก้ปัญหาในพื้นที่ และการเชื่อมโยงสภาพปัญหาในพื้นที่เข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัยในมหาวิทยาลัย ผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ที่ถูกเลือกเป็นกรณีศึกษาสองพื้นที่นั้นคือพื้นที่เกษตรกรรมชนบทในหมู่บ้านเทอดชาติ และพื้นที่ชุมชนเมืองในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความหลากหลายของปัญหาและโจทย์การวิจัยในอนาคตที่แต่ละพื้นที่มีแตกต่างกัน ในกรณีของหมู่บ้านเทอดชาติ การแสวงหาแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างพลังทางสังคมให้กับคนในชุมชน ทั้งการเสริมสร้างพลังความรู้ (ในการผลิตปัจจัยการผลิต การจัดทำบัญชีครัวเรือน) และพลังการต่อรอง (ผ่านการรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายกับภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาคราชการ) ดูจะเป็นโจทย์สำคัญที่จะนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม และการยกระดับคุณภาพทางสังคมในระยะยาวต่อไป ในกรณีของกลุ่มผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายสำคัญนั้นคือกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นโสด พึ่งพารายได้จากรัฐ และอยู่ตัวคนเดียวที่เป็นกลุ่มที่ขาดโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมบนฐานของครอบครัว แนวทางในการยกระดับคุณภาพทางสังคมให้กับผู้สูงอายุในกลุ่มนี้คือการสร้างโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมบนฐานของชุมชน และปรับเปลี่ยนสถานภาพของผู้สูงอายุจาก “ผู้รับสวัสดิการ” กลายเป็น “ผู้ให้” ผ่านการเสริมสร้างพลังทางสังคมให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ

Abstract

This action research has set a key agenda to “develop future research questions based on lessons learned from each area so as to improve knowledge body on social quality”. Other objectives of this research include exploring development program for area problems and linking academic activities in university with local problems. Two case studies in this action research, rural and agricultural community of Terdchart village and urban community in the municipality area, reveal the diversity of problems and future research questions in each area. In the case of Terdchart village the future research questions is how to design program for social empowerment especially knowledge empowerment (to prepare necessary factors of production and household account) and collective bargaining empowerment (via grouping and making network with actors involved particularly state agencies). This question seems to be critical for guaranteeing socio-economic security and upgrading social quality in the long run. In the case of elder group in Phitsanulok municipality area, the research reveals that the key development target without social safety net based on family are the single elder who stay alone and depend mostly on state income. In order to upgrade social quality of this group, it is necessary to build social safety net based on community and transform the elder from “welfare recipients” to “welfare providers” via social empowerment program specifically designed for elder.